

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XXVII. Vtrum diuisio actus moralis in bonum, & malum sit adæquata?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

nus nomina signa sunt intellectum, vt notat D. Thomas quaest. 7. art. 1. ex 1. Periher. cap. 1. idco ex prioribus illis, & ad modum illorum, posteriora ista nominamus, saltem vt plurimum. Vnde quia in rebus sensibilibus quidam quibusdam aliis circumiacent, atque in obiectis etiam spiritualibus saepe aliquid simile contingit, propterea in actibus quoque voluntatis, quidam rationes bonitatis, & malitiae considerantur tanquam accidentales, & circumstantes; aliae vero tanquam substantiales, & per se stantes, quatenus hic est accommodatus concipiendi, & significandi modus, quandoquidem actus semper concipimus relate ad obiecta, & rationes illorum ad instar rationum, quae sunt in istis. Caterum re ipsa vnusquisque actus voluntatis fertur indiuisim tota sua entitate ad suum obiectum prout affectum omnibus suis circumstantiis, vt docet D. Thom. quaest. 18. art. 10. & q. 19. art. 2. Ideoque tota bonitas, & tota malitia vnique actui interno conueniens est aequè essentialis, ac substantialis eidem re ipsa, neque potest esse vlla quoad hoc diuersitas, praeterquam ex modo concipiendi, esto ex parte termini distinguantur realiter obiectum, & circumstantia obiectiua, quatenus vna pars termini, circa quem versatur actus internus, est magis indifferens respectu alterius partis, quam e conuerso; atque ea pars, quae est magis indifferens, dicitur obiectum, & terminus substantialis, quasi per se stans: quae vero est minus indifferens, magisque determinata, dicitur circumstantia, & terminus accidentalis, quasi adiacens alteri. Neque tamen ex his deduci potest nullam esse differentiam circumstantiae mutantis speciem, à non mutantis speciem. Quia non omnia praedicata adequatè identificata cum actu variant eius speciem, sed ea sola, quae sunt mutuo separabilia formaliter, simulque mutuo discernibilia per se praecise, vt habetur ex D. Thom. q. illa 18. art. 11. Sic actui iurandi in Ecclesia propter mœchiam cum scandalo adstantium, intunt plures rationes formales malitiae specie inter se distinctae, furti, sacrilegij, mœchiae, & scandali. Quas rationes patet esse mutuo separabiles formaliter inter se, & quamlibet formalitatem esse discernibilem à reliquis secundum se praecise. Intentio vero, praecognitio, & aduertentia maiores, duratio longior, plures partes obiecti homogeneae non mutant speciem. Quia praedicata actus inde resultantia, vel non sunt separabilia mutuo formaliter à reliquis praedicatis, vel certe non sunt discernibilia inuicem secundum se praecise, & independentè ab accidentibus extrinsecus adiunctis.

Ad 4. In aliis etiam rebus id, quo est bonum vnusquodque, differt intrinsecè, ac entitativè ab eo, per quod redditur malum, vt observatum est supra art. 3. ad quaest. Actus autem voluntatis est bonus, vel malus, vt quo ipse homo redditur bonus, vel malus, vt dictum est ibidem: vnde retorquetur potius argumentum.

Ad 5. Ex actu bono, vel malo moraliter, quatenus tali semper proueniunt entitates specie diuersae, & non solum denominationes extrinsecæ, nempe praemium, & poena; laus, & vituperium. Verum quia id non tollit, quo minus quod obiectum aliquid materiale, & in esse naturæ inter se conueniant actus bonus, & malus: inde fit, vt possint eatenus inducere effectum aliquem communem, qui non correspondeat formaliter bonitati, vel malitiae morali, sed praedicato actus praescindenti ab vtroque. Vnde hoc etiam argumentum retorquetur.

Ad 6. Quod voluntas plus, vel minus adhæreat per suum actum motiui eius formali, & ad ipsum plus vel minus afficiatur, est praedicatum procul dubio intrinsecum adequatè eidem actui, Cui videlicet est

procul dubio adequate intrinsecæ sua maior, vel minor intensio. Difficultas autem in operando eatenus praecise reddit magis laudabile actum bonum, magisque vituperabile malum, quatenus indirectè cogit voluntatem, vt magis adhæreat motiui, cuius seu prosecutioni, seu fugæ resistit eadem difficultas. Quod enim quis magis impellitur in vnâ partem, eo indiget maiori conatu, vt moueatur in partem oppositam, siue moneatur intentionaliter, siue physice. Vnde si quis propter habitum valdè intensum bonè, vel malè operandi, eliciat facillimè actum seu bonum, seu malum, non propterea necesse est, vt desit actui gradus aliquis aestimabilitatis, & laudis, aut vituperij. Quia habitus inducit directè eum excessum adhæisionis, & affectionis ad motiuium, seu malum, seu bonum; ad quem indirectè determinat difficultas operandi, non ob influxum aliquem positium, sed ob influxum negatiuum, quem superat influxus positius maior motiui contrarij.

QVÆSTIO XXVII.

Utrum diuisio actus moralis in bonum, & malum, sit adequata?

DE TVR non esse adequatam, sed esse possibilem actum morale indifferenter in indiuiduo, idest, qui neque bonus sit, neque malus. 1. Quia non est possibilis species, cuius non est possibile indiuiduum. Est autem possibilis actus indifferens secundum speciem, vt docet communis sententia cum D. Th. in q. 18. art. 8. Et probatur efficaciter, quia natura actus dependet ex natura obiecti, circa quod ipse versatur, vt dictum est supra. Sunt autem aliqua obiecta indifferencia secundum suam speciem ad honestatem, & inhonestatem, vt fricare barbam, rusticari, &c. Ergo aliqui actus sunt formaliter indifferentes secundum speciem ad bonitatem, & malitiam morale. Ergo & secundum indiuiduum.

2. Sunt multi, qui opinantur esse posibles actus indifferentes in indiuiduo. Ergo saltem per accidens hi possunt elicere actus indifferentes in indiuiduo. Patet consequentia, quia taliter opinantes possunt operari conformiter ad suam opinionem, formando dictamen vltimum conscientiae iuxta illam, quod videlicet hic & nunc in hac operatione nulla re ipsa sit honestas, vel inhonestas.

Confirmatur, quia qui exequitur actionem externam inhonestam, putans per ignorantiam inuincibilem illam esse honestam, elicit actum internum bonum, ac laudabilem. Ergo similiter elicit actum nec bonum, nec malum; nec laudabilem, nec vituperabilem, qui exequitur actionem re ipsa vel honestam, vel inhonestam, putans per ignorantiam inuincibilem illam esse expertem omnis honestatis, & inhonestatis, tam intrinsecæ per se ipsam, quam extrinsecæ ex fine, & circumstantiis.

3. Electio obiecti ex se honesti, & praecogniti vt talis, non tamen eligens propter honestatem, non est mala, quia actus internus nequit contrahere malitiam ex obiecto, in quo nulla praecognita est inhonestas. Sed neque bona, & laudabilis est eadem electio, quia ad bonitatem morale electionis non sufficit praecognitio honestatis ex parte obiecti coniuncta cum libertate eligentis, sed necessaria insuper est prosecutio honesti propter honestatem, vt dictum est supra.

qu. 25. art. 5. & 6. ex Philosopho, exque communi aliorum consensu. Ergo talis electio erit indifferens in individuo. Quo maximè fundamento nituntur Scotus, & Gabriel pro tuenda ista parte, tamen putent nullam actionem esse possibilem, nec bonam, nec malam, seu indifferente[m] secundum speciem.

4. Licet inter contradictoria dari medium nequaquam possit, dari tamen potest inter contraria: fieri namque potest, ut aliquid neque album sit, neque nigrum; neque frigidum, neque calidum, & sic de aliis. Bonum autem, & malum non opponuntur inuicem contradictoriè, ut dicitur infra quæst. 29. Ergo dari potest medium inter bonum, & malum, quod sit expers vtriusque huius extremi, ideoque indifferens in individuo.

5. Diuus Hieronymus Epist. inter suas 89. eademque 11. inter Augustinianas, dicit de opere ambulandi, & sic de similibus: *Nec bonum, nec malum est, siue enim feceris, siue non feceris, nec iustitiam habebis, nec iniustitiam.* Et Nazian. orat. 3. quæ est aduersus Iulianum, §. *Ad hæc quomodo: Quemadmodum, ait, quisquis supplicio haud dignus est, non idem statim laudem, ac prædicationem meretur: eodem modo nec quisquis laude, aut de prædicatione dignus non est, idem confestim poenam quoque meretur.* Facere autem, & non facere terminantur ad effectum, ut est in se realiter, ac individualiter, & solum præcisive secundum speciem, & similiter accipitur neque primum mereri, neque supplicium. Ergo ex sententia Hieron. & Nazian. agnoscendæ sunt actiones indifferentes in individuo.

Art. 1. Respondetur. Concedendum imprimis est ex omnium consensu, & manifesta experientia, dari aliquos actus negativè indifferentes in individuo ob defectum libertatis, aut perfectæ deliberationis, & actualis aduertentia ad regulam morum, qui proinde morales non sint. Concedendum rursus est, dari quædam obiecta, & opera, quæ propterea meritò dicuntur absolute indifferencia secundum speciem suam, quia facillimè reponuntur in specie iam honesti, iam inhonesti, iuxta conditionem circumstantiarum, & finis, quæ ipsis adiunguntur; & toties, aut ferè contingit, ut subsint circumstantiis, & fini honestantibus, atque inhonestantibus, quo differunt hæc obiecta, ut rusticatio, & similia, ab aliis, ut subuentione parentum, & acceptione rei alienæ absque consensu domini, quæ propterea dicuntur communitè absolute esse inhonestæ, aut honestæ determinatè ex specie, & natura sua, licet sint capacia exceptionis contrariæ, ob aliquam circumstantiam, ut propter obligationem præminentem ad aliud opus impossibile, & propter extremam necessitatem. Quia scilicet rarissimè contingit, ut ob eiusmodi circumstantias reponantur in specie contraria. Multò verò magis differunt ab aliis obiectis essentialiter honestis determinatè, & incapacibus exceptionis contrariæ, qualia sunt bonitas Dei, mendacium, & similia. Concedendum denique est consequenter, sicut actus qui versantur circa ista duplici posterioris generis obiecta, sunt honesti, aut inhonesti determinatè quoad speciem, ita eos, qui versantur circa primi generis obiecta, esse indifferentes secundum speciem. Quia tales sunt actus qualia sunt obiecta ex dictis q. 25. & 26.

Art. 2. Aduertendum verò est speciem in præsentī non sumi à Theologis rigore logico pro quolibet prædicato intrinseco, & realiter identificato, per quod vna res est discernibilis ab alia, eademve dissimilis, siue notabiliter, siue parum; sed pro prædicato præcipuo actus, quod ipsi convenit relatè ad obiectum præcipuum, respectu cuius cætera, quæ respicit intrinsecè idem actus, se habeant tanquam eius accidentia, cum talia reipsa non sint; sed verè essen-

tialia, ut patefactum est supra. Placuit nimirum Theologis viurpare, circa actus, locutiones, licet non ita proprias, assimilés tamen iis, quæ propriissime obiectis adaptantur, ideoque commodissimas considerantibus semper, atque explicantibus actus per ordinem ad obiecta. Quæstio itaque est de actu solum morali, eoque considerato, quoad omnia prædicata sibi intrinseca, siue primaria, siue secundaria, & convenientia, siue relatè ad obiectum & finem, siue relatè ad circumstantias.

Art. 3. Dicendum est cum D. Thoma, Suarez, & plerisque aliis, aduersus D. Bonaventuram, Scotum, Vasquez, & alios, nullum eiusmodi actum taliter consideratum posse esse omnino indifferente[m], sed necessariò esse vel bonum, & laudabilem; vel malum, & vituperabilem. Quia actus elicited cum aduertentia ad regulam morum; vel fertur ad suum obiectum quatenus ei regulæ conforme, illudque amplectitur, quia est illi conforme, & tunc est bonus, & laudabilis, ut patet: vel fertur ad suum obiectum præcisè, quia vile, aut delectabile est, negligendo interim, an transgrediatur mensuram regulæ morum, an non transgrediatur, & tunc actus est malus: Tum quia manifestè dedecet substantiam rationalem ut operetur cum tali neglectu regulæ rationis. Tum quia liberè elegit modum operandi communem sibi cum bestiis, reiecta, seu nihili habita ratione differentiali sui ab illis: quæ confusio hominis cum bestiis est caracter peccatoris descriptus in Plasmò, dum dicitur, *Comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Tum denique, quia vile & iucundum pertinet ad sensum, frequenter, imò plerumque coniungitur cum inhonesto, & remouet à tramite iustitiæ, ideoque vtrius illorum adherens, tanquam motiuo adæquato, disponit liberè animum suum ad transgrediendos limites iustitiæ, & honestatis: quod patet sine peccato fieri non posse. Necessè autem est, ut qui actu aduertit ad regulam morum, atque operatur liberè, alterutro ex his modo operetur. Necessè igitur est, ut benè, vel malè, cum laude, vel cum vituperio operetur.

Art. 4. Suffragatur huic rationi Sanctus Gregorius Nyssenus orat. de Infant. col. 4. dicens. *Quod neque in bono, neque in malo inuenitur, in nulla re prorsus est: sine medio est enim eiusmodi oppositorum contrarietas, boni & mali, inquam.* Nempe non minùs necesse est, operationem liberam elicited præeunte dictamine rationis superioris, esse bonam, vel malam moraliter, quàm necesse est bonam esse, vel malam physicè operationem impetu naturæ, & dispositionis hic & nunc existentis provenientè a suo principio. Et ratio utrobique proportionaliter eadem est. Quia malum consistit in priuatione boni debiti, seu boni, cuius vnumquodque est capax. Agens autem rationale per dictamen rationis ponentis ob oculos regulam morum, redditur capax perfectionis, & bonitatis moralis, si quidem ductum illius sequi velit; sicut vnumquodque per se ipsum est capax bonitatis, & perfectionis physice sibi proportionatæ. Ergo sicut agens naturale si ex aliquo accidenti impediatur, quo minùs prodeat in actionem perfectiorem absolute, eo ipso necesse est, ut patiat malum aliquod physicum: Ita agens morale si impediatur quominùs eliciat actum bonum perfectiorem moraliter sibi proximè possibilem (quod non aliter euenire potest, quàm eodem agente sua ipsius electione depresso ad vilissimum agendi modum sibi communem cum bestiis) eo ipso necesse est, ut patiat malum aliquod morale; quale profectò est operatio degenerans à dignitate agentis rationalis, & priuans operatione perfectiorem ipsius moraliter.

Art. 5. Hinc apparet, quòd si quis eligat ambulationem v.g. quia comoda est, atque conueniens ad conser-

conservandam, atque fovendam salutem corporalem, & insuper, quia nihil mali moralis illi inest, eo ipso electio euadit honesta. Quia ipsa exclusio inhonestatis, ac mali moralis, est honestas: Sicut exclusio tenebrarum est illuminatio. Inhonestas enim, & malitia moralis consistit in privatione honestatis, & bonitatis moralis, sicut tenebræ consistunt in privatione lucis, ut sæpe suppositum est ex dicendis in q. 29. Privatio autem alicuius formæ nequit excludi, nisi per ipsam formam. Ergo eligens bonum, vel vile, vel delectabile, quia non est inhonestum, eo ipso illud eligit, quia est honestum; quatenus duplex negatio affirmat illud ipsum, quod negaret negatio, quæ negatur, si daretur ipsa secundum se. Accedit, quod qui non eligeret vile, vel delectabile, si non aduerteret nihil inhonestatis illi inesse, & determinari ad illud volendum hac ipsa de causa, quia nihil inhonestatis inest. Ergo nihil inesse inhonestatis, est aliqua ratio bonitatis. Patet consequentia, quia sola ratio bonitatis potest mouere, ac determinare voluntatem: sicut sola ratio coloris, & lucis potest determinare potentiam visivam. Iam verò ratio bonitatis consistens in exclusionem inhonestatis non potest pertinere formaliter ad genus boni vtilis, vel delectabilis secundum se; cum utrumque hoc genus sit ex se indifferens ad inhonestatem. Ergo exclusio inhonestatis proposita per dictamen rationis est ipsa ratio honestatis. Accedit rursum, quod operans cum hac cautela, ut nullam velit querere utilitatem, nullamque capere delectationem, nisi de qua confiteri non esse prohibitam à Deo, nihilque mali moralis illi inesse, eo ipso non solum non vituperatur, sed merito laudatur. Ergo eo ipso prosequitur honestum formaliter ut tale, & agit honeste, ac laudabiliter. Qui autem non adhibet talem præcautionem, sed prosequitur vile, aut delectabile præcisè, quia vile, aut delectabile est, siue sit conforme, siue disconforme sit legi Dei, & Regulis honestatis, eo ipso agit inhoneste, & vituperabiliter, ut liquet ex se, & ex ratione insinuata supra art. 4. Cum igitur nullum sit medium inter istos duos operandi modos, utpote contradictoriè oppositos ex parte obiecti, patet nullum esse medium inter honestam, & inhonestam operationem; inter actum bonum, & malum, respectu moraliter operantis, seu operantis cum actuali aduer- tentia ad regulam morum.

Art. 6. Non est prætermittenda in fine valida huius sententiæ confirmatio, quæ desumitur à D. Thoma, & ab aliis communiter ex 1. 2. Mat. 36. Vbi ita pronunciat Christus Dominus: *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii*; utique tanquam de culpa, & materia iustæ punitionis. Quæ nimirum intentio manifestè apparet ex contextu, & supponitur, tanquam certa ab interpretibus ibi. Verbum autem otiosum dicitur communiter à Sanctis PP., quodcumque non profertur laudabiliter, & honestè; Nempè, quod, ut dicit Hieronymus, *non edificat audientes, & sine utilitate audientis, & dicentis dicitur*: quod, ut dicit Basilus, *ad propositum in Domino usum non facit*: quod ut dicit Gregor. *ratione iustæ necessitatis, aut intentione pia voluntatis caret*: Et quod, ut dicit Bernardus, *nullam rationabilem causam habet*. Quis autem non videat, eandem, si non & maiorem, rationem esse de operibus, atque de verbis, dicente maxime Hier. in pl. 16. *Si de verbis otiosis reddatur ratio, quanto magis de operibus?* & subiungente Bernardo rationem ibidem communem operibus, dum dicit; *Nemo vestrum fratres pauci aestimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis*. Vitiòse enim prodigitur tempus, dum non impenditur consecutioni finis humanæ vitæ, propositi actualiter per rationem, ideoque neglecti turpiter per electionem, si aliò nihilominus diuertatur intentio, & aliis finis

huic fini præferatur; quod est intrinsecè turpe; sicut vitiòse prodigitur pecunia, siue pauca, siue multa, quæ inutiliter, & sine rationabili causa confertur, ut ponderat bene Suarez. Cum igitur ex his appareat tanta SS. Patrum, & sacri textus iuxta ipsos inclinatio spontanea in hanc partem, ea potissimum tenenda est, reiectis interpretationibus utcumque probabilibus, quæ ad tuendum potius posita sunt, quam ex ipsorum manifestatione Sanctorum, aut ex præscripto rationis insuperabilis, illis adhibentur à Vasquez & nonnullis. Quia verò sacri textus, & Sancti PP. absolute, nullaque interposita exceptione loquuntur, atque rationes à nobis superius ponderatæ vim similiter habent, si quam habent, omnino vniuersalem, nulliusque capacem exceptionis: merito concluditur neque per se, neque per accidens dari posse actum moralem indifferenter in individuo, seu qui adequatè consideratus nullam in se habeat rationem aut bonitatis, aut malitiæ moralis, ideoque diuisionem actus moralis in bonum, & malum esse adequatam.

Ad 1. Eodem sensu, quo admittitur possibilis actus indifferens secundum speciem, admittitur quoque possibilis reipsa indifferens secundum individuum. Nec enim minus verum est hanc in particulari, & omnino determinatè, seu ambulationem, seu fricationem barbæ, seu leuationem festucæ esse indifferenter ex se, & secundum se præcisè consideratam, quam verum est vniuersaliter, dari aliqua obiecta secundum se præcisè indifferentia ad honestatem, & inhonestatem. Ceterum quia dum admittitur à D. Thoma, & aliis, actus indifferens secundum speciem, non sumitur species pro tota collectione prædicatorum differentialium, quæ intrinsecè, ac essentialiter insunt actui, ut est in se à parte rei, iuxta notationem superius datam, sed cum præcisione pro solo illo prædicato, quod conuenit actui relatè ad obiectum suum principale, respectu cuius comparantur, tanquam circumstantiæ, & accidentiæ, reliqua, quæ proponuntur per rationem, tamen æquè essentialiter attingantur ab actu voluntatis; nomine verò individui intelligitur tota eadem collectio prædicatorum differentialium, quæ sola intelligitur ubique à Logicis nomine speciei, propterea nulla est inconsequentia in doctrina D. Thom. utpote admittentis rationem specificam præcisè, id est, cui ex suo conceptu relatè ad obiectum suum inadæquatè sumptum, neque repugnat determinatio ab bonitatem, neque determinatio ad malitiam: non verò indifferenter positivè, id est, cui ex suo conceptu adequato relatè ad omnes rationes obiectiuas repugnet determinatio intrinsecum ad bonitatem, tum ad malitiam, prout explicat idem D. Thom. in eodem art. ad 1. Breuiter: est possibilis actus indifferens secundum speciem, specie latè sumpta pro quidditate rei inadæquatè considerata, non verò specie sumpta strictè pro quidditate rei adequatè considerata; quæ ratio speciei, nomine individui significatur communiter à Theologis in præsentia, ut retineant voces antiquas, reipsa satis patente ex contextu iuxta explicationem datam supra articulo 2.

Art. 1. Ad 2. Reuocandum est in memoriam auctoribus argumenti, plerosque ipsorum negare, & quidem negant optima ratione, quod possibilis sit etiam per accidens casus perplexitatis, in quo quis practico iudicet utramque partem contradictionis esse verè, & æqualiter peccaminosam, v.g. auditionem sacri ratione excommunicationis, vel interdicti, & omissionem auditionis ratione diei festi; ideoque sit necessitatus ad peccandum hinc & nunc, necessitate simpliciter antecedenti, atque inenitabili: & tamen Grana- dos, & nonnulli alij sub terminis vniuersalibus, seu speculatiue, affirmant possibilitatem eius eventus, & consequenter indicant speculatiue, quod possit quis

per

per ignorantiam inuincibilem constitui in necessitate metaphysica peccandi hic & nunc per vtriuslibet partis electionem. Similiter ergo in re presenti negatur à nobis fieri posse etiam per accidens, vt quis practice iudicet, hic & nunc neque honestam, & laudabilem, neque inhonestam, & vituperabilem esse respectu sui electionem aliquam, ex gr. ambulationis, tametsi fieri possit, quod & euenit de facto, vt speculative, & sub terminis vniuersalibus iudicet possibilem esse eiusmodi indifferentiam indiuidualem electionis.

Art. 2. Ratio vtroque est ferè eadem, fundata in doctrina vulgari Philosophi 1. Poster. & alibi: sub genere, idest, sub terminis vniuersalibus latere æquiuocationes, quæ euasunt, cum ventum est ad singulare hic & nunc. In re nostra dum affirmant aduersarij possibilem esse actus indifferentes in indiuiduo, concipiunt illos relatè ad obiecta secundum se indifferentia, quoad speciem, idest, præscindentiā ab honestate & inhonestate, ad quorum alterum determinantur per circumstantias: Facile autem est, æquiuocare huiusmodi præcisionem cum exclusione positiua extremorum præcisionis, atque putare tale aliquid apparere posse in particulari intellectui practico, quale apparet intellectui speculatiuo in vniuersali. Caterum, qui iudicat practice cogitans de electione hic & nunc faciendâ, concipit actum relatè ad obiectum, vt substans huic determinatè collectioni circumstantiarum, nec iam vlla tergiversatione præcisionis vniuersalis potest celari impossibilitas extremorum contradictionis, qualia ostensum est supra, esse honestum, & inhonestum; ideoque necessariò indicabit determinatè; vel honestum esse, vel non esse honestum, idest, esse inhonestum; aut è conuerso, vel esse inhonestum, vel non esse inhonestum; idest, esse honestum, prosequi, aut fugere hoc obiectum hic & nunc, si quidem, vt supponitur, aduertit ad regulam honestatis, & inhonestatis.

Art. 3. Hoc nimirum eodem modo discurrent aduersarij pro negando etiam per accidens, vt negandus omnino est, calu perplexitatis continentis in se necessitatem peccandi hic & nunc. Quia videlicet, vt quis iudicaret se peccare, tum audiendo, tum etiam non audiendo sacrum hic & nunc, deberet iudicare sibi præcipi hic & nunc tum auditionem sacri, tum etiam non auditionem, idest, deberet simul iudicare vtramque sibi prohiberi, ideoque neutrum sibi præcipi; nempe præceptum audiendi est prohibitio non audiendi, atque è conuerso: quæ æquiualentia sunt per se notæ; certè debent esse notæ operanti ad hoc vt peccet, omittendo adimpletionem præcepti. Nequit autem intellectus assentiri contradictoriis; cum sit per se nota falsitas coniunctionis eorum. Eadem igitur ratione est chymerica, tum possibilitas perplexitatis inducentis antecedenter necessitatem peccati; tum possibilitas dictaminis practici præcisiui inducentis opus indifferens in indiuiduo. In dictamine inuincibiliter erranti circa vnâ partem contradictionis determinatè sumptam, nulla est talis implicatio terminorum, vt per se patet; ideoque nulla potest esse inde paritas ad rem præsentem, prout intenditur in confirmatione.

Ad 3. Eligens, quod præcognoscit esse honestum, sed non quia honestum est, necesse est, vt eligat illud quia utile, aut delectabile est; cum impossibile sit voluntatem, vt pote rationaliter agentem, velle, ac eligere absque causa volendi, & eligendi. Ipsum verò utile, vel delectabile, vel prosequitur voluntas illimitatè, nulla habita ratione limitis præfixi per regulam morum, vel limitatè, nimirum, quia non excedit modum rationis. Si primum, actus est malus, & prosequitur turpiter, quod est materialiter honestum. Si secundum, actus est bonus, & prosequitur honestum, quia honestum est, vt patet ex dictis supra. Cum igitur impossibile sit, vt hæc non præcognoscat, qui aduertit actualiter ad

regulam morum; impossibile vtiq; est, vt in eodem detur medium indifferentiæ, quod quaritur.

Ad 4. Oppositio, quæ est inter bonum, & malum, deficit ab oppositione puræ contradictionis ob solam capacitatem boni, quo priuat ipsum malum. Conceptus enim mali ita includit in se eam capacitatem, vt solam illi superaddat carcerem boni sibi oppositi, quæ carentia est contradictoriū eiusdem boni, vt patet. Posita igitur capacitatem ad aliquod bonum, fieri non potest, vt detur nihilominus medium inter ipsum bonum, & malum oppositum; licet absolute fieri possit, vt neutrum in aliquo detur propter defectum capacitatis. Vnde licet lapis neque sit cæcus, neque visus, quia non est capax visus, homo tamen, quia ex se est capax visus, nec de potentia absoluta fieri potest, vt neque sit cæcus, neque visus. Qui autem moraliter operatur, seu operatur præuentus dictamine rectæ rationis, eo ipso est capax boni rationis moralis in sua operatione. Ergo eo ipso est impossibile, vt neque bene, neque male moraliter operetur. Conceditur itaque absolute possibilitas medijs inter bonum, & malum morale, non tamen in casu.

Ad 5. Intentio Hieronymi ad hoc vnum tendit eo in loco, vt constituat discrimen inter actiones exteriores, ordinatas ex se ad conseruationem indiuidui, & exteriorum obseruantiam caeremoniarum veteris legis post promulgatum Euangelium, quam obseruantiam ipse Hieronymus dicit esse malam, aduersus Augustinum affirmantem in opusculo, cuius ibi meminit idem Hieronymus, esse bonam. Assignat autem discrimen intentum independentè à materia præsentis controuersia de actu interno adequatè considerato, dicens actiones exteriores infernientes necessitati naturæ, neque bonas esse, neque malas, nempe secundum se præcisè, siue in specie, siue in indiuiduo considerentur; Ideoque siue fiant, siue non fiant, neque iustitiam haberi, neque iniustitiam, nisi videlicet aliunde alterutra contrahatur; de cuius tamen aliunde contradictionis seu possibilitate, seu necessitate, seu repugnantia nihil ibi determinauit, nec erat e res, vt determinaretur: Obseruantiam verò caeremoniarum legis esse malam ex se præcisè, nec exhiberi iam posse sine peccato. Longius distant à scopo præsentis verba Nazianzeni, vnde cumque desumpta sint: solum namque constituunt medium indifferens inter meritum & demeritum vitæ æternæ. Quam indifferentiam indiuiduo pluribus actibus nos quoque concedimus, vt patet b. q. 32. præsertim ad 5.

QVÆSTIO XXVIII.

Vtrum idem actus possit esse bonus simul, & malus?

INDEVR posse simul esse bonus, & malus. 1. Quia actus, qui versatur circa obiectum bonum, est bonus, vt liquet ex quaest. 25. & qui procedit ex fine malo, est malus. Quia non potest arbor mala: idest, intentio mali finis, bonos fructus facere, vt habetur ex Matth. 7. 18. Potest autem actus habens obiectum bonum procedere ex intentione mala, vt volitio elemosynæ ex intentione gloriæ vanæ, & sic de similibus. Eadem est ratio de actu malo ex obiecto, qui procedit ex fine bono, vt actus mentiendi ex fine charitatis in proximum, & volitio furandi ex intentione dandi elemosynam. Ergo idem actus potest esse simul bonus, & malus. Nempe bonus ex obiecto, & malus ex fine, atque è conuerso.

2. Actio